

HLEDÁNÍ NOVÝCH CEST SOCIALISTICKÉ INTEGRACE

Čestmír Konečný

Během posledních dvou let probíhá v Radě vzájemné hospodářské pomoci diskuse k základním otázkám dalšího vývoje této mezinárodní instituce. Během ní se shromáždila řada poznatků o závažných otázkách hospodářských styků členských zemí z hlediska rozmanitých aspektů a podle různých sfér spolupráce, jež představují ve svém souhrnu velmi cennou analýzu jejich činnosti. Shrnuté poznatky posloužily pak jako solidní myšlenkový podklad pro mimořádné, XXIII. zasedání RVHP konané v roce 1969, na němž byly přijaty zásady prohloubení a zdokonalení činnosti organizace.

Během diskuse se projevily jak jednotlivé názory na zlepšení činnosti RVHP, tak ucelené systémy názorů na tyto otázky. Jedna z koncepcí zaměřených ke zlepšení činnosti této instituce spatřuje těžiště těchto opatření ve vytváření nových orgánů RVHP vybavených dalšími právy a povinnostmi, jiná klade důraz na objektivizaci hodnotových nástrojů a na odstraňování překážek, jež brání užšímu sepětí vnitřních trhů mezi zúčastněnými zeměmi navzájem a posléze i vnitřních trhů zemí RVHP s třetími zeměmi. Jiná z koncepcí požaduje ponechat institucionální stránku a tržní mechanismus ve vzájemných vztazích na dosavadních zásadách a změny provádět pouze tam, kde to existující situace nevyhnutelně vyžaduje. Jiné z formulovaných koncepcí na zlepšení činnosti RVHP představují zřetelně kombinaci prvků uvedených koncepcí.

Rozdíly v koncepcích na zkvalitnění činnosti organizace RVHP jsou v úzké spojitosti s rozdíly v koncepcích hospodářské politiky a konkrétními hospodářskými podmínkami v jednotlivých členských zemích. V jedněch z těchto zemí si další hospodářský rozvoj vynucuje vyšší stupeň otevřenosti ekonomiky, zatímco v jiných specifické podmínky výstavby kladou větší důraz na centrální rozhodování a direktivy ústředních hospodářsko-politických institucí. K tomu přistupují rozmanitosti v ekonomické úrovni, v metodách řízení národního hospodářství, ve struktuře národního hospodářství, jakož i v jeho jednotlivých úsecích. Proto z hlediska dalšího vývoje hospodářských styků mezi členskými státy, jakož i z hlediska vývoje činnosti organizace RVHP je velmi důležité, že jednotlivé členské země měly příležitost plně propracovat svá pojetí uvedených otázek a na druhé straně seznámit se s úcelenými představami druhých partnerů. Přijetím rezoluce na mimořádném, XXIII. zasedání RVHP se sice uzavírá určitá etapa prací, avšak výsledky diskuse a jednotlivé koncepce propracované v poslední době budou dále předmětem studia a úvah při rozpracovávání konkrétních opatření jak v rámci RVHP, tak i v jednotlivých členských zemích.

Důsledně vzato, každá z naznačených koncepcí dalšího vývoje RVHP představuje kombinaci prvků různých schémat, i když to bylo zdůrazňováno pouze v souvislosti s některými z nich. Tzv. čistá schémata mezistátních hospodářských vztahů zemí RVHP by přicházela v úvahu pouze ve dvou případech. Jedním z nich by byl takový systém vzájemných hospodářských vztahů, kdy všechna opatření v oblasti hospodářství každé členské země, jež přesahují národní význam, respektive ta, jež se týkají také druhých členských zemí, by byla v plném rozsahu projednávána mezinárodním orgánem a přijaté usnesení

by mělo charakter direktivy, jež by byla závazná pro příslušné národní plánovací a jiné instituce. Aby se taková zásada plně realizovala v praxi, bylo by zapotřebí tržní mechanismus ve vzájemných vztazích nikoli rozvíjet, ale potlačovat; nikoli objektivizovat, nýbrž dále prohloubit uplatnění naturální stránky vzájemné výměny zboží. To proto, že poněkud aktivnější hodnotová úloha — nikoli v mikrosféře mezi státy RVHP (u jednotlivých komodit), nýbrž v makrosféře — na úrovni platební bilance, respektive prozatím spíše na úrovni obchodní bilance, koriguje do určité míry opatření, jež byla v mezinárodním styku přijata odpovědnými institucemi zúčastněných zemí, a v některých případech činí realizovatelnost takových opatření v praxi problematickou.

Z tohoto hlediska druhé schéma uspořádání hospodářských vztahů mezi státy RVHP by představovala alternativa jednostranného uplatnění tržních vztahů. Šlo by o úplné otevření národních trhů vlivům světového trhu. S tím by byla spojena neexistence účinných regulativních opatření ve vnitřních ekonomikách členských zemí a vedle toho by hospodářství postrádalo efektivní stupeň ochrany. V mezinárodních vztazích zemí RVHP by za uvedených okolností sotva bylo možno ovlivňovat výrazněji vzájemný vývoj hospodářských styků. Organizace RVHP by za takových podmínek mohla mít jen informativní charakter. Otázka hospodářské integrace mezi zeměmi RVHP by v souvislosti s tím vším sotva mohla přijít v praxi v úvahu.

Obě popsaná schémata uspořádání hospodářských vztahů mezi státy RVHP představují krajnosti a v praxi jsou zjevně nerealizovatelná. Z hlediska praktické použitelnosti přichází v úvahu jen kombinace prvků obou uvedených schémat, a to taková, jaká by optimálně umožnila řešit současné problémy mezi zeměmi RVHP.

Za nejcitlivější problém v hospodářských vztazích mezi státy RVHP se již více nežli desetiletí považuje nedostačující stupeň mnohostrannosti. Tato situace je velmi silnou překážkou každému významnějšímu projektu mezinárodní specializace a vyvolává řadu závažných problémů při každém úsilí o racionální zvýšení obratu zboží mezi členskými státy. Proto může být účelná jedině taková koncepce přebudování organizace RVHP, která vhodně kombinuje prvky obou schémat tak, aby jako celek poskytovaly vhodné předpoklady a otevíraly cestu k přechodu od strohé bilaterality k hospodářské mnohostrannosti.

Vytvoření takové všeobecně přijatelné koncepce je však z hlediska praxe nejen záležitostí racionální úvahy. Vzhledem k tomu, že každý z partnerů rozvíjí své hospodářství ve značně odlišných podmínkách a používá přitom odlišných metod řízení včetně kritérií hodnocení činnosti podniků, vyžaduje vypracovávání takové koncepce brát v úvahu i zvláštnosti v povaze zúčastněných subjektů, zvláště pak závažné ekonomické odlišnosti mezi nimi. A naopak — pokud takovou koncepci vypracovává každý účastník sám, je logické, že zdůrazňuje ty aspekty, jež mají přímý vztah k jeho konkrétním podmínkám. Je to obvykle nejzřetelnější v přístupu k otázkám souvisejícím se strukturou hospodářství a zahraničního obchodu (například u cen zemědělských výrobků, cen surovin) nebo u otázek souvisejících bezprostředně se specifickými metodami řízení národního hospodářství (pravomoc podniků sjednávat určité dohody ve vztahu k zahraničí aj.).

Společná koncepce představby organizace RVHP musí respektovat odlišnost ekonomických podmínek zúčastněných partnerů. V opačném případě by přijatá opatření měla pouze formální povahu a nemohla by mít jiný význam nežli

deklarativní. Má-li být společná koncepce přestavby organizace RVHP reálná a proveditelná, musí otevírat cestu k mnohostrannosti (jako předpokladu mezinárodní specializace), přitom však musí zahrnovat taková opatření, jež by byla přijatelná všem partnerům se zřetelem k řadě diferencí v metodách řízení, jakož i s ohledem na difference v bezprostředních hospodářských zájmech spojených s rozdílností v ekonomických podmínkách mezi nimi. Jedině za takových okolností lze zabezpečit i stabilitu společně přijatého programu změn v organizaci RVHP. Okolnost, že se k vypracování takového programu přistoupilo teprve po předložení vlastních koncepcí jednotlivých členských zemí, může mít z uvedeného hlediska svůj pozitivní význam.

Koncepce přestavby RVHP, které předkládaly jednotlivé členské země v průběhu posledních let, nelze posuzovat staticky. V jednotlivých časových úsecích docházelo k jejich změnám, k upřesňování jednotlivých myšlenkových složek apod. Je to pochopitelné jak s ohledem na konkrétní situace, do nichž se jejich ekonomika v jednotlivých časových úsecích dostávala, tak se zřetelem k probíhajícímu diskusím o hospodářské politice, o metodách řízení národního hospodářství a k jiným okolnostem, jež mají vliv na způsoby hospodářského rozhodování v jednotlivých zemích. Ke komplexnímu zachycení představ každé členské země o přestavbě RVHP by proto bylo třeba uvést i změny v její koncepci, jak se projevovaly v posledních letech. To by jistě bylo velmi zajímavé, avšak vyžadovalo by to poměrně rozsáhlou práci. V našem případě bude užitečnější, pokusíme-li se charakterizovat zvláštnosti ve způsobech řešení závažných otázek vzájemné hospodářské spolupráce jednotlivých zemí, aniž je budeme uvádět do přímé souvislosti s určitými konkrétními představami, jak je k této otázce jednotlivé země předkládaly. Tím jasně vyniknou celkové tendence v přístupu ke zkvalitnění činnosti této mezinárodní organizace.

Ústřední otázkou všech koncepcí o přestavbě RVHP je najít cestu, jak pomoci k využívání výhod mezinárodní specializace mezi členskými státy a v této souvislosti mj. jak účinně přispět k odstraňování neekonomických duplicit ve vnitřních ekonomikách. Některé koncepce sice považují za nejvýznamnější problém rozšíření vzájemných hospodářských mnohostranných vztahů, ale to je vlastně druhá stránka téhož procesu, neboť rozšiřování mnohostranných vztahů mezi zúčastněnými státy je, obecně vzato, nutně důsledkem rozvíjení mezinárodní dělby práce.

Za jednu z významných koncepcí přestavby RVHP, jejíž jednotlivé prvky byly formulovány již v diskusích počátkem šedesátých let, lze považovat souhrn názorů, jejichž ústřední složkou je myšlenka o přebudování RVHP ve větší či menší míře na společné plánovací mezinárodní centrum ekonomiky členských zemí. Tato koncepce se opírá o skutečnost, že každá členská země plánuje rozvoj národního hospodářství v rámci svých hranic, ale v mezinárodním měřítku takový systém chybí. Současná forma koordinace plánů národního hospodářství, jak je prováděna v rámci RVHP, poskytuje v tomto směru jen omezené možnosti, neboť se uplatňuje v plánovací praxi jen okrajově — ve skutečnosti teprve tehdy, když už jsou základní cíle, úkoly a tendence v plánu příslušných zemí určeny. Smyslem této koncepce je na jedné straně včlenit výsledky plánovací činnosti mezinárodního centra do vlastního jádra celkových

prací každé země, na straně druhé zachovat suverenitu členských zemí při hospodářském rozhodování.

S tím bezprostředně souvisí formální a obsahová stránka mezinárodní plánovací instituce, o níž se rovněž již počátkem šedesátých let hojně diskutovalo. Byly vysloveny názory, aby RVHP byla vybavena právem direktivního určování úkolů ve vymezené oblasti mezinárodní hospodářské spolupráce. Jiné názory se přikláněly k možnosti vytvořit orgán obdobné povahy v systému institucí RVHP a v tomto rámci zavést pravidelné porady odpovědných představitelů plánovacích úřadů členských zemí, jež by pružně řešily vymezené otázky koordinace národního hospodářství apod. Nalezení nejvhodnější formy vzájemné koordinace hospodářství členských zemí však nadále zůstává předmětem pečlivých úvah, přičemž vyřešení této otázky závisí na výsledcích analýz dalších oblastí hospodářské spolupráce, v neposlední řadě pak na povaze změn v ekonomickém mechanismu vzájemné hospodářské spolupráce.

Dosavadní systém hospodářské spolupráce nezahrnuje organicky sepětí mezi odvětvími a podniky členských zemí. Stálé odvětvové komise RVHP jsou povahou své činnosti zaměřeny na studijní a informační činnost spojenou s hledáním cest k prohloubení koordinace příslušných výrob. Koncepte rozvoje jednotlivých odvětví a podniků, investiční opatření, technický pokrok a jiné záležitosti jsou zabezpečovány v rámci národních hranic. Pokud přitom dochází ke kontaktům s výrobními odvětvími a podniky druhých členských zemí, jde více méně o druhořadá opatření, respektive o vztahy zprostředkované prostřednictvím koordinace národohospodářských plánů anebo prostřednictvím zahraničně obchodních organizací.

Během diskuse se častokrát vyskytl návrh, aby orgány zabezpečující rozvoj výrobních odvětví v těsné spolupráci společně řešily problémy koncepte rozvoje těchto odvětví, včetně technického pokroku a zajišťování investiční výstavby. Tato cesta by měla účinně přispět k vylučování ekonomicky neodůvodněných duplicít a k hledání způsobů intenzivnějšího rozvíjení vědeckého a technického výzkumu, odbytu výrobků apod.

Jednotlivé názory na zlepšení spolupráce v této oblasti se týkaly dvou aspektů. Předně se navrhovalo zřízení takových institucí, kde by se zástupci odvětví členských zemí zabývali koordinací rozvoje příslušných výrob. Vedle toho by se podle těchto názorů měly vytvářet společné podniky zabezpečující společnou výrobu a odbyt vybraných produktů. Velmi často se požadovalo zřízení společných vědeckovýzkumných ústavů na vybraných úsecích vědy a techniky, a to buď jako institucí společně vedených a spravovaných více partnery, nebo institucí ustavených dočasně, pouze k vyřešení určitých vědeckých nebo technických úkolů. Přednostně by byly zřizovány v oborech, jež mají zvláštní význam pro rozvoj hospodářství zúčastněných zemí.

Druhou stránku těchto úvah představovalo posuzování objektivních ekonomických podmínek včetně ekonomického mechanismu z hlediska uvedených závěrů. Poukazovalo se na okolnost, že existující systém organizace zahraničního obchodu ve vzájemných vztazích k tomu poskytuje málo předpokladů, neboť obchodní dohody stanoví všechny podstatné otázky vzájemné výměny (ceny, sortiment) i u spotřebního zboží, kde by bylo zapotřebí uplatňovat maximální pružnost.

V této souvislosti řada členských zemí požadovala provedení úprav v systému vzájemných obchodních dohod tak, aby v nich byly na jedné straně fixovány dodávky a podmínky dodávek základních surovin a některých dalších výrobků.

Na druhé straně, pokud jde o dodávky spotřebního zboží, případně některých dalších výrobků, velká část návrhů požadovala nespecifikovat je a podrobně neurčovat při sjednávání obchodních dohod, případně je do obchodních dohod ani nezahrnovat. Uvažovalo se také o tom, že řešení záležitostí tohoto druhu by bylo plně ponecháno výrobním a obchodním organizacím zúčastněných zemí

Jiná koncepce formulovaná v průběhu diskuse o reformě RVHP kladla poměrně větší důraz na aktivnější úlohu regulovaného mezinárodního trhu jako prostředku efektivnějšího využívání výhod mezinárodní dělby práce a mnohostrannosti. Podle ní by RVHP měla plnit úlohu koordinátora národohospodářských plánů, koordinátora hospodářské politiky zúčastněných partnerů a svoje úsilí by měla uplatňovat i ve směru odbourávání překrad mezi vnitřními trhy příslušných zemí. Tato koncepce předpokládá poněkud výraznější uplatnění hodnotových nástrojů ve vzájemných vztazích, jako jsou ceny a jiné prostředky hmotné zainteresovanosti; na druhé straně, jak bylo vidět, i předchozí koncepce požadovala pružnější používání hodnotových kategorií v mezinárodním měřítku.

Nositeli intenzivnějšího využívání hodnotových nástrojů v uvedeném směru by měly být mimo jiné podniky vybavené většími právy ve styku se svými partnery v zemích RVHP. Podniky by měly mít větší práva při sjednávání smluv o dodávkách zboží — zejména spotřebního — a měly by mít větší vliv i na řešení cenových záležitostí. Druhou stránkou této koncepce je rovněž předpoklad, že za plnění sjednaných dodávek, kvalitu výrobků apod. bude větší odpovědnost přenesena bezprostředně na podniky. Na to navrhuje rovněž požadavek, aby byla odstraněna velká část omezení znesnadňujících přístup podniků členských zemí RVHP na trhy ostatních zúčastněných zemí. Opatření tohoto druhu by měla být nejdříve a v nejširším rozsahu uplatňována u spotřebního zboží, kde je to nejvíce žádoucí z hlediska obohacení sortimentu na vnitřních trzích a zlepšení kvality výrobků, jakož i z hlediska materiálních předpokladů ve výrobě.

Předložené návrhy na reformu RVHP se poměrně široce zabývají i měnovou a cenovou problematikou, neboť obě vytvářejí určité předpoklady pro rozvíjení bezprostřední spolupráce mezi podniky zúčastněných zemí, pro vytváření společných podniků a propojování vnitřních trhů. Okolnost, že existující měny členských zemí nejsou prakticky použitelné v zahraničí (s výjimkou velmi omezeného okruhu neobchodních platů v druhých zemích RVHP), nepůsobí příznivě v uvedeném směru. Totéž platí pro cenovou politiku uvnitř členských zemí, jež tvoří důležitou základnu pro rozhodování podniků; mezi jednotlivými zeměmi RVHP trvají dosud velmi odlišné cenové relace uvnitř ekonomik a cenová politika se zde vyznačuje značnými odlišnostmi.

Na úseku cenové problematiky se velká část předložených koncepcí vysloвила pro změny v cenové politice v tom smyslu, aby se jednotlivé systémy vyrovnávaly a postupně se sblížovaly i relace v cenách. Jde však o mimořádně závažné otázky vzhledem k dosahu cenových opatření pro podniky, pro životní úroveň obyvatelstva, pro investiční politiku apod. Proto úpravy v cenách musí být předem pečlivě zváženy z hlediska všech možných dopadů v jednotlivých oblastech hospodářství v každé zemi a závažnější změny v cenové politice by musely být doprovázeny i odpovídajícími změnami na úseku finanční politiky apod. Vzhledem k tomu je logické, že se v jednotlivých koncepcích objevil rozdílný přístup k řešení těchto otázek.

V řadě koncepcí byla patrná snaha nespíchat příliš se změnami v cenové politice a provádět je postupně ve směru přibližování relací vnitřních cen k cenám v oblasti zahraničního obchodu tak, jak to bude s ohledem na potřeby zemí účelné. Přitom by se měly hledat i cesty společného postupu členských zemí, měla by se provádět společná koordinace opatření apod. Bylo by možno předpokládat, že i přímý přístup podniků na trhy druhých členských zemí pomůže vytvářet podmínky pro sblížování cenových relací mezi státy RVHP.

Jiné z předložených koncepcí dávaly na uváženou přistoupit k postupnému sblížování cenových relací mezi členskými státy tak, že by se prováděly pro počty vnitřních cen zúčastněných zemí a na jejich základě by se hledaly cesty k sblížení. Tím by se v cenové oblasti během jisté doby vytvořila určitá základna, která by usnadnila srovnávat hodnotové veličiny mezi členskými státy, včetně vlastních nákladů. Podniky členských zemí by v důsledku toho mohly získat lepší podklady pro provádění kalkulací v širším měřítku nežli v domácí zemi apod.

Sblížování cenových relací se v předložených návrzích úprav RVHP chápe i jako jeden z významných předpokladů pro zavedení reálných měnových kursů ve vzájemných vztazích a postupně i vůči dalším zemím, což jednotlivé země více nebo méně naléhavě zdůrazňují podle konkrétních potřeb vlastní země. Při bezprostředních úpravách v tomto směru v budoucnu by podle názoru, členských zemí mohl sloužit sovětský rubl, případně převoditelný rubl jako společný opěrný bod, k němuž by členské země propočítávaly měnové kursy a podle toho zjišťovaly i další relace. Vzhledem k tomu úvahy o převoditelném rublu, o sovětském rublu apod. mají svoje zvláštní místo ve většině z předložených koncepcí.

S tím těsně souvisí problém mnohostranného zúčtování mezi státy RVHP. Ve všech předložených koncepcích na reformu této mezinárodní organizace se požadovalo zefektivnění systému mnohostranného zúčtování v převoditelných rubelech. Popisovaná opatření na úseku styků mezi podniky, v oblasti plánování, jakož i v oblasti cenové a jiné politiky by se ve skutečnosti měla projevit v intenzivnějším stupni mnohostranných hospodářských vztahů mezi zúčastněnými státy, a tím také i v rozšiřování mnohostranných převodů v obchodě, jakož i v platbách. Proto různé náměty ke zlepšení hospodářské spolupráce mezi státy RVHP lze současně považovat za úsilí k vytvoření nezbytných objektivních podmínek pro efektivnější fungování mnohostranného clearingu v převoditelných rubelech.

Další okruh námětů ke zkvalitnění mnohostranného zúčtování zahrnují podněty k provedení určitých opatření bezprostředně na úseku platebních operací zúčastněných zemí. Týkaly se většinou otázky zvýhodnění věřitelů a znevýhodnění dlužníků pro operace s převoditelnými rubly. U věřitelů by šlo v podstatě o zvýšení úrokových sazeb a tím i o zvýšení hmotné zainteresovanosti na tvorbě vkladů, u dlužníků naopak o zdražení získávaných úvěrů a o omezení dostupnosti těchto prostředků, případně o zpřísnění sankcí u částek, jež nebyly včas splaceny podle stanovených podmínek. Je pochopitelné, že jednotlivé návrhy se vyznačovaly různými podněty z hlediska toho, jak postupovat při uplatňování uvedených principů, zvláště pokud jde o navrhované konkrétní úrokové sazby, pokud jde o sankce, případně dostupnost úvěrových zdrojů. V průběhu jednání se však i zde podařilo nalézt řešení, které respektuje zájmy všech zúčastněných partnerů.

Všechny návrhy na reformu činnosti organizace RVHP byly projednány na mimořádném, XXIII. zasedání RVHP v dubnu t. r., jež se konalo za účasti prvních tajemníků komunistických stran a šéfů vlád členských zemí. Jednání vyústilo v závěry, které byly přijaty delegacemi všech členských zemí. Lze je shrnout do těchto bodů:

1. Problém socialistické ekonomické integrace bude dále rozpracováván. Musí respektovat principy svrchovanosti a nezávislosti členských států, její uplatňování nepředpokládá vytváření nadstátních orgánů, ani rozhodování pomocí hlasování. Dále se bude opírat o systém doporučení a dobrovolnou účast na závazcích zainteresovaných partnerů.

2. U těch výrobků, kde to jednotlivé členské státy budou považovat za účelné, se přejde ke společnému plánování. Bude uskutečňováno na zásadách dobrovolnosti a každá členská země sdělí organizaci RVHP, u kterých výrobků má zájem o účast na společném plánování. V souvislosti s tím se nepředpokládá zřizování nového nadstátního orgánu.

3. Základní metodou integrace mezi státy RVHP má být zdokonalená forma koordinace národohospodářských plánů, která se postupně má opírat o koordinaci národohospodářské politiky členských zemí — včetně koordinace investiční politiky.

4. Koordinace hospodářské politiky mezi členskými státy RVHP má napomáhat rozvoji efektivní a stabilní mezistátní specializace a kooperace výroby, zvláště v odvětvích, jež určují technický pokrok. Počítá proto také s koordinací činnosti vědeckých, technických a výzkumných ústavů a podle potřeby a na základě dohody mezi zainteresovanými partnery i s vytvářením mezinárodních vědeckovýzkumných ústavů.

5. Koordinace hospodářské politiky mezi zúčastněnými státy nemá být zaměřena k izolování členských zemí od ostatního světa.

6. Systém obchodních dohod mezi členskými státy má být zpružněn tak, aby ve vzájemných obchodních stycích existovaly tři skupiny dodávek zboží: první skupina by zahrnovala podrobné kontingenty s pevnými dodávkami zboží, druhá skupina by zahrnovala v obchodních dohodách pouze globální hodnotové veličiny a třetí skupinu dodávek by tvořily ty druhy zboží, s nimiž by se ve vzájemném styku obchodovalo volně.

7. Pokud jde o systém cen v obchodě mezi členskými státy, má zůstat v dohledné době nezměněn, pro budoucnost se má zkoumat možnost zavedení vlastní cenové základny. U vnitřních cen se má v budoucnu přistoupit ke zkoumání možnosti sblížení cen.

8. Na úseku finančních vztahů mezi státy RVHP má dojít ke zpružnění činnosti Mezinárodní banky hospodářské spolupráce a ke zřízení investiční banky.

9. Členské země RVHP se budou v budoucnu zabývat otázkami postupného vytváření reálných měnových kursů ve vzájemných vztazích, otázkami směnitelnosti národních měn a možností zavedení kolektivní směnitelné měny.

10. Mezi institucemi a podniky členských zemí mají se rozšířit styky. Výrobní podniky mají mít možnost navazovat navzájem přímé styky.

Tato opatření představují ve svém souhrnu určitou metodickou základnu pro činnost RVHP. Na druhé straně předpokládají další řešení některých metodických otázek, konkretizaci zásad její činnosti a rozpracování a upřesňování dohodnutých principů vzájemné spolupráce. Záležitosti tohoto druhu se nyní staly důležitou součástí náplně práce jednotlivých orgánů RVHP.